

NIEUWE INRICHTING BEETHOVEN-HAUS

Het Beethoven-Haus in Bonn, waar de componist 250 jaar geleden werd geboren, maakt zich op voor het Beethovenjaar. Het museum is opnieuw ingericht en de rijke collectie wordt op een nieuwe en eigentijdse manier gepresenteerd. Op 17 december is het museum voor het publiek gratis toegankelijk en gaat het huis officieel in volle glorie open. PIANIST nam alvast een kijkje.

‘De oude inrichting dateerde van omstreeks 1995 en het aanstaande Beethovenjaar is natuurlijk een uitgelezen moment voor modernisering’, zegt Sabine Schulte-Fochem, sinds 2000 verantwoordelijk voor de rondleidingen in het Beethoven-Haus. Zij laat ons het museum zien, en we beginnen op de binnenplaats – met in de tuin een indrukwekkende Beethovenbuste van Naoum Aronson onder een ginkgo boom, die je zo maar zou kunnen zien als een symbool voor de internationale betekenis van de componist. Aan de binnenplaats grenst een ruimte die nu wordt ingericht voor wisselexposities. ‘Voorheen was hier de winkel. Die is nu verplaatst naar de overkant van de straat, groot en modern ingericht, met ruimtes voor workshops, een café en op de bovenverdieping computerschermen waar bezoekers het rijke digitale archief kunnen raadplegen.’

We kijken ook even in de muziekkamer, gerealiseerd in het eveneens historische pand naast het Beethovenhuis. Hier staat de Broadwood-vleugel die Beethoven cadeau kreeg van de bouwer. ‘Geen kleinigheid’, zegt Sabine Schulte-Fochem, ‘het kostbare instrument moest ook nog worden verscheept naar Wenen. Een dergelijk gebaar zegt iets over de grote internationale erkenning die Beethoven al genoot tijdens zijn leven. Bijzonder is ook dat Broadwood twee identieke vleugels bouwde, in een tijd waarin in de pianobouw elk instrument anders was. De originele vleugel die Beethoven kreeg, werd later geschonken aan Franz Liszt en staat nu in Boedapest. Wij hebben hier nu het tweede, identieke exem-

plaar.’ De schatkamer in de kelder, waar onder ideale omstandigheden van licht en een constante luchtvochtigheid originele manuscripten worden getoond in wisselende exposities, is bij ons bezoek ook nog in wording.

‘liebt freye Natur’

De nieuwe inrichting van het museum stoelt op een duidelijke visie. Sabine Schulte-Fochem legt uit: ‘Het is gedacht als een ontspannen wandeling door de kamers in het museum, waarbij verschillende thema’s rond Beethoven gepresenteerd krijgt.’ Een audiotour ondersteunt het verhaal, maar er is geen vaste volgorde. ‘Nee, je bent vrij om te flaneren door het museum en op een moderne manier Beethoven als het ware te ondergaan.’

In de eerste kamer is heel mooi uitgebeeld hoe de tijdgenoten van Beethoven hem zagen, in enkele portretten maar ook in karakteristieke uitspraken uit bijvoorbeeld brieven die afwisselend geprojecteerd worden op verschillende schermen, zowel in het Duits als in het Engels: ‘Fließende Rede, gesund und derb, very proud, liebt freye Natur...’ Mooi complementair met de portretten die hier te zien zijn. ‘Die hebben allemaal een verhaal. Zoals het door Hornemann geschilderde medaillon uit 1803, dat Beethoven bijvoegde bij een brief aan zijn vriend Stephan von Breuning die hij schreef om een conflict bij te leggen.’

Hoogtepunt is natuurlijk het beroemde, welhaast iconische portret van Joseph Karl Stieler (1781-1858), waarop we Beethoven zien met

Klaar voor de 21ste eeuw

een rode shawl én met de partituur van de *Missa Solemnis* in de hand. Naast het portret hangt een geschilderde schets op klein formaat. Sabine Schulte-Fochem lacht: 'Daarvoor poseerde Beethoven met frisse tegenzin, hij vond poseren maar tijdsverlies. En Beethoven stond er overigens op dat hij met de partituur van het credo uit zijn *Missa Solemnis* zou worden geportretteerd, een van zijn belangrijkste werken.'

In de volgende kamer met als thema 'Bonn in Umbruch' staan we stil bij de maatschappelijke veranderingen in het Bonn van Beethovens jeugd. De tijd van de keurvorsten maakte plaats voor de nieuwe tijd van de Verlichting. Napoleon deed van zich spreken en hier leren we dat Beethoven al in zijn jonge jaren in aanraking kwam met de idealen van de Franse revolutie. De altviool die de jonge Beethoven bespeelde in de kapel van de keurvorst en de speeltafel van het orgel uit de Minoritenkirche waarop Beethoven speelde toen hij tien jaar oud was, brengen hier die bewogen tijd tot leven.

Vriendenkamer

Netwerken waren in Beethovens tijd al net zo belangrijk als nu. Beethovens vader en grootvader speelden in de kapel van de keurvorst, maar Beethoven zelf kon zich met de hulp van een aantal mecenasen ontwikkelen als vrije kunstenaar. Sabine Schulte-Fochem: 'Beethoven onderhield vriendschappelijke relaties met zijn weldoeners, die zien we in de kamer over zijn 'Mäzene' en daarnaast is er de vriendenkamer waar een vitrine een grote tafel symboliseert, waaraan je je Beethoven kunt voorstellen in het gezelschap van zijn vrienden. Hier tonen we memorabilia uit onze collectie van o.a. de familie Brentano en Nanette Streicher, de bekende pianobouwer die voor Beethoven ook hulp in de huishouding organiseerde, die hem moest helpen de chaos in zijn huis enigszins binnen de perken te houden.' Voor het eerst zijn ook de vier originele instrumenten van het strijkkwartet dat mecenas Lichnowsky aan Beethoven schonk bij elkaar gebracht. Kleine spiegels achter de instrumenten gunnen de bezoekers een blik op de zegels die Beethoven provisorisch in de instrumenten kraste. Even verderop ligt nog een heel bijzonder stuk, een Daguerreotype, een vroege foto gemaakt tussen 1840 en 1850 van Karl, de bekende neef van Beethoven.

Sinnesräume

Het museum schetst ook een tijdsbeeld met bijvoorbeeld aandacht voor de slotbrand in Bonn toen Beethoven 6 jaar oud was, of het Jaarhundert-Eishochwasser van 1784 toen zijn familie over de daken moest vluchten voor het water. Nieuw in het museum zijn de Sinnesräume, waar het vooral gaat om beleving. Sabine Schulte-Fochem: 'Mensen kunnen hier bijvoorbeeld in alle rust wegdromen bij muziek die Beethoven in Bonn componeerde en voordat het museum sluit gaan we hier nog altijd even kijken of

Flaneren door het leven van Beethoven.

er niet nog iemand is achtergebleven.' Op de tweede verdieping tonen kamers met de thema's Arbeit und Alltag en Schicksals Schläge iets van het dagelijks leven van de componist. In een groen ingerichte kamer, gedeeltelijk gewijd aan de natuurliefhebber Beethoven, zijn Beethovens wandelstok, kompas en schetsboekje, stille getuigen van de

lange wandelingen die hij maakte. Hier staat ook zijn schrijftafel, zien we zijn bril en diverse brieven. Met touchscreens kan het publiek zelf door de verschillende documenten bladeren, zoals de Konversationshefte die de dove Beethoven nodig had om een gesprek te kunnen voeren. Ook zijn er tot de verbeelding sprekende hulpmiddelen zoals de Hör-Rohre die Beethoven gebruikte

De Conrad Graf vleugel.

Beethovens Hör-Rohre.

Het medaillon van Hornemann.

Het portret van Stieler.

om nog iets te kunnen horen. Wetenschappers maakten op basis van getuigenissen een onthutsende reconstructie van wat Beethoven waarschijnlijk nog kon horen.

Nachtegaal, kwartel en koekoek

In de kamer met de laatste vleugel van Beethoven, een Conrad Graf uit 1826, laat de audiotour de beroemde passage uit de *Pastorale Symfonie* horen, waarin fluit, hobo en klarinet respectievelijk in de rol kruipen van nachtegaal, kwartel en koekoek, en hoe bijzonder is het om dat fragment te kunnen meelezen in de handgeschreven partituur waarmee de bezoeker wellicht een beter beeld krijgt van wat Beethoven innerlijk hoorde.

In de laatste kamer van de expositie komen we bij het begin, de geboorte van Beethoven. 'Waarschijnlijk', zegt Sabine Schulte-Fochem: 'we weten in ieder geval zeker dat dit de slaapkamer van de ouders was.' Vroeger stond hier een groot borstbeeld van Beethoven met een lauwerkrans, nu is het wat eigentijdser vormgegeven met een paneel waarop een notitie in notenschrift van Beethoven geleidelijk transformeert naar een bekende en karakteristieke passage uit een brief van Beethoven uit 1814 aan Graaf Franz Brunsvik: "was mich angeht, ja du lieber Himmel mein Reich ist in der Luft, wie der Wind oft, so wirbeln die Töne, so oft wirbelts auch in der Seele".

Met de eigentijdse en zeer mooie presentatie van een unieke collectie geeft het museum op een toch magische plek een interessant beeld van de componist, of zoals Ursula Timmer-Fontani, hoofd communicatie in het Beethoven-Haus, het treffend samenvat: 'Het museum is aangekomen in de 21ste eeuw.'

Ze wijst ons nog op de expositie Beethoven Welt.Bürger.Musik, die vanaf 16 december te zien is in de Bundeskunsthalle. 'We hebben een mooie samenwerking, en de exposities zijn complementair. Wij focussen meer op de muziekhistorie, in de Kunsthalle ligt het accent meer op de maatschappelijke betekenis van Beethoven, ook in onze tijd. Wie beide exposities bezoekt heeft een compleet beeld van Beethoven.'

Ook doet het museum veel aan educatie. 'We organiseren bijvoorbeeld elk jaar concerten met zo'n 1200 kinderen van de basisschool, en we gaan ook naar de scholen toe om kinderen al op jonge leeftijd met Beethoven te laten kennismaken.'

ERIC SCHOONES

www.beethoven.de